

ชีทสรุป

วิชา บัญชีต้นทุน

Cost Accounting

Podjane Silakum

Facebook fan page : Accounting Classroom

YouTube : Accounting Classroom

Instagram : accounting.classroom

สารบัญ

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับบัญชีต้นทุน

ความหมายของบัญชีต้นทุน	1
วัตถุประสงค์ของการบัญชีต้นทุน	2
ความแตกต่างการบัญชีต้นทุนและการบัญชีการเงิน	2
จำแนกประเภทของต้นทุน	3
แบบฝึกหัด	13

การบัญชีเกี่ยวกับค่าแรงงาน

ความหมายและประเภทของค่าแรงงาน	29
การบันทึกเวลาการทำงาน	30
การคำนวณค่าแรงงาน	31
การบันทึกบัญชีค่าแรง	34
แบบฝึกหัด	35

การบันทึกบัญชีต้นทุน

การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรม	14
วิธีการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือแบบต่อเนื่อง (Perpetual Inventory Method)	14
วิธีการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือแบบสิ้นงวด (Periodic Inventory Method)	15
ตัวอย่าง	15
แบบฝึกหัด	18

การบัญชีค่าใช้จ่ายการผลิต

ความหมายของค่าใช้จ่ายการผลิต	36
ประเภทของค่าใช้จ่ายการผลิต	37
ลักษณะพฤติกรรมของค่าใช้จ่ายการผลิต	37
การคิดค่าใช้จ่ายการผลิตเป็นต้นทุนของสินค้า	38
การกำหนดอัตราค่าใช้จ่ายการผลิตและการจัดสรรเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์	39
การปันส่วนต้นทุนแผนกบริการ	40
ไปยังแผนกผลิต	40
การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายการผลิต	42
แบบฝึกหัด	44

การบัญชีเกี่ยวกับวัตถุดิบ

ความหมายและประเภทของวัตถุดิบ	19
การบันทึกบัญชีเกี่ยวกับวัตถุดิบ	20
วงจรเอกสารและการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับวัตถุดิบ	20
การคำนวณต้นทุนวัตถุดิบที่ใช้ไป และการตีราคาวัตถุดิบคงเหลือ	21
การวางแผนและควบคุมเกี่ยวกับวัตถุดิบ	22
แบบฝึกหัด	26
	28

สารบัญ (ต่อ)

การบัญชีต้นทุนงานสั่งทำ	45
ระบบต้นทุนงานสั่งทำ	46
การบัญชีของต้นทุนงานสั่งทำ	47
วงจรของการบันทึกต้นทุน	49
การบัญชีเกี่ยวกับของเสีย ของมีตำหนิ เศษซาก	
วัตถุดิบ ในระบบต้นทุนงานสั่งทำ	52
แบบฝึกหัด	56

การบัญชีต้นทุนช่วงการผลิต	57
วงจรระบบต้นทุนช่วงการผลิต	58
ความแตกต่างระหว่างระบบต้นทุนงานสั่งทำและระบบต้นทุนช่วง	58
หน่วยเทียบสำเร็จรูป (Equivalent Units)	59
การจัดทำรายงานการผลิต	59
แบบฝึกหัด	65

การบัญชีต้นทุนมาตรฐาน	67
การวิเคราะห์ผลต่างต้นทุนมาตรฐาน	67
การวิเคราะห์ผลต่างวัตถุดิบทางตรง	68
การวิเคราะห์ผลต่างเกี่ยวกับแรงงานทางตรง	69
การวิเคราะห์ผลต่างเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายการผลิต	70
แบบฝึกหัด	71

การบัญชีผลิตภัณฑ์ร่วมและ

ผลิตภัณฑ์พลอยได้	72
ผลิตภัณฑ์ร่วม (Joint Products)	73
ลักษณะของผลิตภัณฑ์ร่วม	73
หลักเกณฑ์การจัดสรรต้นทุนร่วม	
ให้ผลิตภัณฑ์ร่วม	73
ผลิตภัณฑ์พลอยได้ (By-products)	75
ลักษณะของผลิตภัณฑ์พลอยได้	75
การบัญชีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์พลอยได้	75
แบบฝึกหัด	79

ต้นทุนฐานกิจกรรม	80
ระบบต้นทุนฐานกิจกรรม	81
แบบฝึกหัด	84

สรุปสูตรต้นทุน 85

บรรณานุกรม 86

เกี่ยวกับผู้จัดทำ 86

ความหมายของบัญชีต้นทุน

ต้นทุน (Costs) หมายถึง มูลค่าของทรัพยากรที่สูญเสียไปเพื่อให้ได้สินค้าหรือบริการ โดยมูลค่านั้นจะต้องสามารถวัดได้เป็นหน่วยเงินตรา ซึ่งเป็นลักษณะของการลดลงในสินทรัพย์หรือเพิ่มขึ้นในหนี้สิน ต้นทุนที่เกิดขึ้นนี้อาจจะให้ประโยชน์ในปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้

วัตถุประสงค์ของการบัญชีต้นทุน

เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนการผลิตและต้นทุนขาย เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ราคาสินค้าคงเหลือ เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผนและควบคุม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการตัดสินใจ

e

ความแตกต่างการบัญชีต้นทุนและการบัญชีการเงิน

	การบัญชีการเงิน	การบัญชีต้นทุน
ลักษณะทั่วไป	การจำแนก จัดบันทึก นำเสนอ และแปลความหมายข้อมูลที่เป็นหน่วยเงินตรา รายการค่า หรือเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจขององค์การ โดยการจัดทำงานการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชี	เป็นการจัดบันทึก จัดจำแนก และแปลความหมาย ในส่วนสำคัญของวัตถุดิบ แรงงาน และค่าใช้จ่ายในการผลิต ที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต
ผู้ให้ข้อมูล	ผู้ใช้งานนอกองค์การ เช่น ผู้ถือ หุ้น ผู้ให้สินเชื่อ นักวิเคราะห์การเงิน หน่วยงานภาครัฐที่กำกับดูแล หรือ สหภาพแรงงาน เป็นต้น	ฝ่ายบริหารภายในองค์การในแต่ละระดับ หน้าที่งานที่แตกต่างกันไป
ระบบบัญชี	จัดบันทึก จำแนก และสรุปผลรายการค้าทางธุรกิจตามหลักมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้อง	รวบรวมจากส่วนงานย่อย หรือกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ
หลักการบัญชี	พื้นฐานข้อมูลการบัญชีการเงินสำหรับผู้ให้ข้อมูลภายนอกองค์การ หลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป รวมถึงมาตรฐานการบัญชีที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับการจัดบันทึก จัดจำแนก วิเคราะห์ แปลความหมาย สรุปผล และจัดทำรายงานหรืองบการเงิน	สามารถใช้เทคนิควิธีการ การวิเคราะห์เชิงปริมาณในลักษณะอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือมาตรฐานการบัญชี โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ให้ข้อมูล ภายในองค์การมากขึ้น
หน่วยในการวัดมูลค่า	วัดค่าข้อมูลที่จะนำเสนอเป็นหน่วย เงินตรา 	ประยุกต์ใช้หน่วยวัดค่าข้อมูลอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับข้อมูลหน่วยเงินตราเข้ามาใช้ร่วมด้วย เช่น การประเมินต้นทุนการผลิตเพื่อประกอบการวิเคราะห์และการตัดสินใจ
ช่วงเวลา	สรุปผลสำหรับรอบระยะเวลา โดยปกติอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง หรือในช่วงเวลาอื่น ๆ ที่พบทั่วไป เช่น สำหรับรอบระยะเวลา 3 เดือน สำหรับรอบระยะเวลา 6 เดือน เป็นต้น	จัดทำตามความต้องการของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งไม่แน่นอน อาจจะเป็น รายเดือน รายสัปดาห์ เพื่อใช้ในการวางแผนงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น

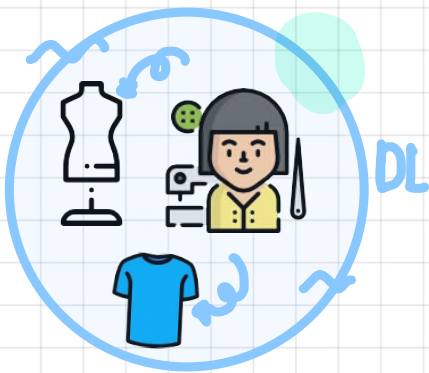
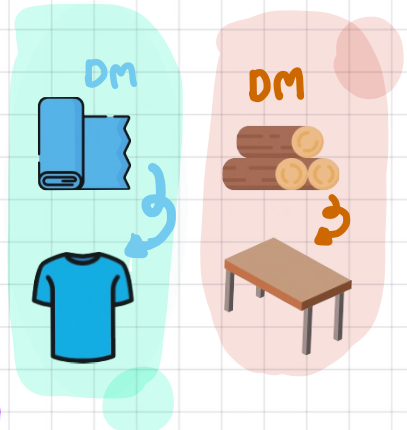

จำแนกประเภทของต้นทุน

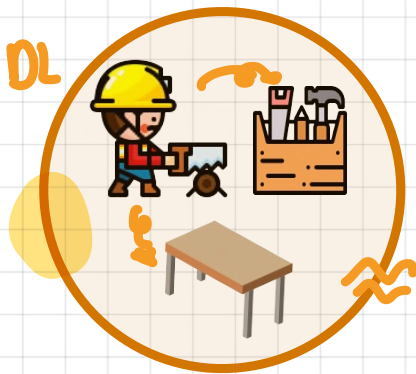
1. การจำแนกต้นทุนการผลิตและต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต

1.1 ต้นทุนการผลิต (Manufacturing Cost) การผลิตสินค้านั้นมีต้นทุนที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ชนิด คือ วัสดุทางตรง แรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิต ซึ่งต้นทุนแต่ละชนิดนี้มีรายละเอียดดังนี้

(1) วัสดุดิบทางตรง (Direct Materials : DM) “มูลค่าของวัสดุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าโดยตรงและเป็นส่วนสำคัญที่สามารถคิดเข้าเป็นต้นทุนของหน่วยที่ผลิตได้โดยง่าย” วัสดุดิบ (Raw Material) เป็นส่วนประกอบหลักของสินค้าสำเร็จรูปและสามารถวัดจำนวนหรือมูลค่าของวัสดุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าสำเร็จรูปแต่ละหน่วยได้โดยไม่ยากนัก เช่น ผ้าเป็นวัสดุทางตรงของการผลิตเสื้อสำเร็จรูป เพราะเป็นส่วนประกอบหลักของเสื้อและทราบจำนวนที่ต้องใช้ในการผลิตได้แน่นอน เช่น เสื้อแขนสั้นใช้ผ้า 1 เมตร/ตัว หรือไม้เป็นวัสดุทางตรงของการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น

(2) ค่าแรงงานทางตรง (Direct Labor : DL) “ค่าแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าโดยตรงและสามารถคิดเข้าเป็นต้นทุนของหน่วยที่ผลิตได้โดยง่าย” ดังนั้น แรงงานทางตรงจึงหมายถึง แรงงานที่ทำการผลิตสินค้านั้นโดยตรง และสามารถวัดปริมาณชั่วโมงแรงงานที่ใช้ในการผลิตสินค้าสำเร็จรูปแต่ละหน่วยได้โดยไม่ยากนัก เช่น ช่างเย็บ เป็นแรงงานทางตรงของการผลิตเสื้อสำเร็จรูป เพราะเป็นผู้เย็บผ้าเข้าเป็นเสื้อตามแบบที่กำหนด และสามารถระบุได้ว่าการเย็บเสื้อให้สำเร็จหนึ่งตัวนั้นใช้เวลากี่ชั่วโมง หรือได้คำตอบแทนเป็นรายตัว และช่างไม้หรือช่างเฟอร์นิเจอร์ เป็นแรงงานทางตรงของการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น

(3) ค่าใช้จ่ายการผลิต (Manufacturing Overhead : OH) “ค่าใช้จ่ายในส่วนที่เกี่ยวกับการผลิตสินค้า แต่ไม่รวมถึงค่าวัตถุดิบทางตรงและ ค่าแรงงานทางตรง” ดังนั้น ค่าใช้จ่ายการผลิตจึงหมายถึงต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการผลิตต่างๆ ยกเว้นวัตถุดิบทางตรงและแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิต ได้แก่

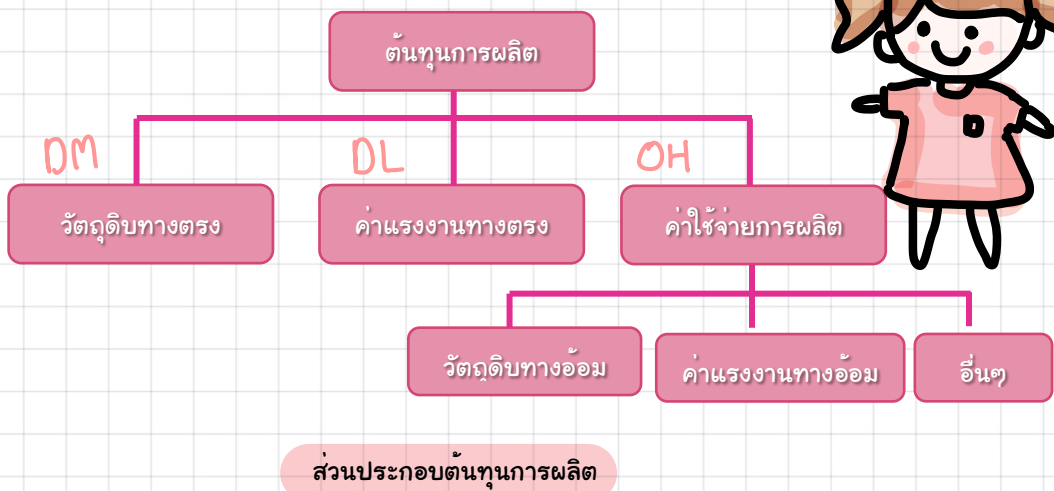
วัตถุดิบทางอ้อม (Indirect Materials)

“มูลค่าของวัตถุดิบที่มีส่วนสำคัญในการผลิตและคิดเข้าเป็นต้นทุนของหน่วยที่ผลิตหน่วยใดหน่วยหนึ่งได้ยาก” ดังนั้นวัตถุดิบทางอ้อมจึงมีส่วนประกอบหลักของสินค้าสำเร็จรูป แต่ก็จำเป็นต้องใช้ในการผลิตด้วย และมักมีมูลค่าไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับต้นทุนส่วนอื่น เช่น ด้ายจัดเป็นวัตถุดิบทางอ้อม ของการผลิตเสื้อสำเร็จรูป ตะปูเป็นวัตถุดิบทางอ้อมของการผลิตเฟอร์นิเจอร์ไม้ เป็นต้น

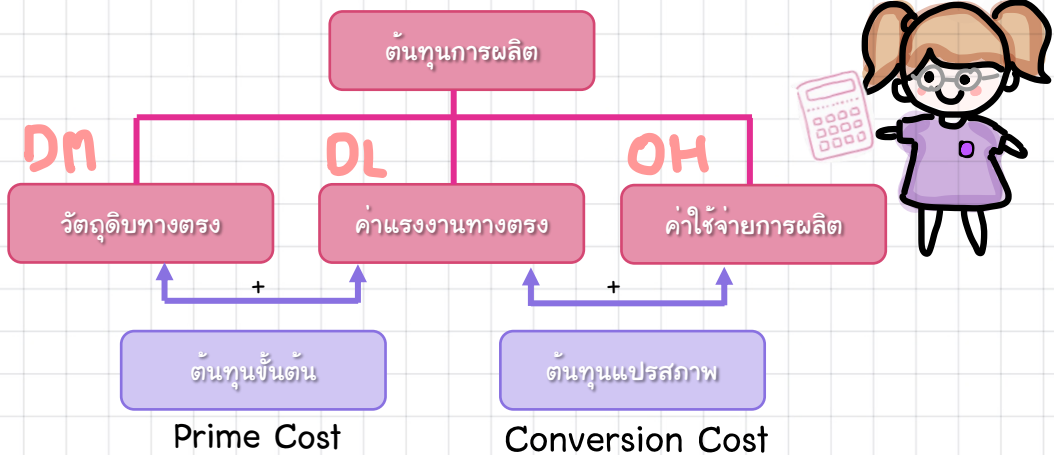
ค่าแรงงานทางอ้อม (Indirect Labor)

“ค่าแรงงานที่มีได้ใช้ในการผลิตสินค้าโดยตรง และคิดเข้าเป็นต้นทุนของ หน่วยที่ผลิตได้ยาก” ดังนั้น แรงงานทางอ้อมจึงเป็นแรงงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้การผลิิต เป็นไปได้โดยราบรื่น เช่น เงินเดือนหัวหน้าคนงาน ค่าจ้างพนักงานทำความสะอาดในโรงงาน ค่าจ้าง เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เป็นต้น

ค่าใช้จ่ายการผลิตอื่นๆ (Other Manufacturing Costs) นอกจากวัตถุดิบทางอ้อมและ แรงงานทางอ้อมแล้ว ยังมีค่าใช้จ่ายการผลิตอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตด้วย ได้แก่ ค่าเสื่อมราคาอาคาร โรงงาน ค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร ค่าซ่อมแซมบำรุงรักษาเครื่องจักร สาธารณูปโภคในโรงงาน เป็นต้น

ส่วนประกอบของต้นทุนการผลิตทั้ง 3 ชนิดนั้น ถ้ารวมวัตถุดิบตรงกับแรงงานทางตรงเข้าด้วยกัน เรียกว่า ต้นทุนขั้นต้น (Prime Cost) หมายถึง ต้นทุนที่อย่างน้อยต้องมีก่อนเป็นเบื้องต้นในการผลิตสินค้า แต่ถ้ารวมแรงงานทางตรงเข้ากับค่าใช้จ่ายการผลิตแล้วจะเรียกว่า ต้นทุนแปรสภาพ (Conversion Cost) หมายถึงต้นทุนที่ใช้ในการแปลงวัตถุดิบให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป

1.2 ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต (Non – Manufacturing Costs)

ต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตโดยทั่วไปเป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นนอกเขตโรงงานที่ทำการผลิต สินค้า นั่นคือ ค่าใช้จ่ายการดำเนินงาน (Operating Expenses) ดังนี้

ค่าใช้จ่ายการขาย (Selling Expenses)

หมายถึง ค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการขาย สินค้าหรือบริการ หรือต้นทุนที่ได้จ่ายไปเพื่อให้ได้คำสั่งซื้อจากลูกค้า เช่น ค่านายหน้า พนักงานขาย เงินเดือนฝ่ายขาย ค่าโฆษณา ค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมการขาย ค่าขนส่งสินค้าเมื่อขาย ค่าเบี้ยเลี้ยง พนักงานขาย ค่าเสื่อม

ค่าใช้จ่ายการบริหาร (Administrative Expenses)

หมายถึง ค่าใช้จ่ายทั่วไปที่เกิดขึ้นในการบริหารกิจการโดยรวม จึงเป็นค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในสำนักงานเป็นส่วนใหญ่ เช่น เงินเดือนผู้บริหาร ระดับสูง เงินเดือนเลขานุการฝ่ายบริหาร ค่าธรรมเนียมการสอบ

2. การจำแนกต้นทุนตามหน้าที่ในงบการเงิน

การจำแนกต้นทุนเพื่อการนำเสนองบการเงินนั้น สามารถจำแนกต้นทุนออกได้เป็น 2 ประเภทดังนี้

2.1 ต้นทุนผลิตภัณฑ์ (Product Costs)

ในธุรกิจอุตสาหกรรมที่มีการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่าย ต้นทุนผลิตภัณฑ์ หมายถึง ต้นทุนที่ใช้ไปในการผลิตสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ได้แก่ วัตถุดิบทางตรง แรงงานทางตรงและค่าใช้จ่ายการผลิตซึ่งเป็นต้นทุนที่สะสมในต้นทุนค่าหรือผลิตภัณฑ์ที่จัดเป็นสินทรัพย์ของธุรกิจในช่วงแสดงฐานะการเงิน

เมื่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ถูกจำหน่ายไป ต้นทุนของสินค้านั้นจะกลายเป็นค่าใช้จ่ายในงวดที่ขายในรูปแบบของ ต้นทุนขาย (Cost of Goods Sold) ในงบกำไรขาดทุน เพื่อจับคู่กับรายได้ที่มาจากการจำหน่ายสินค้านั้น ภายในงวดบัญชีเดียวกัน

สำหรับธุรกิจพาณิชย์กรรมที่ซื้อสินค้าสำเร็จรูปมาจำหน่าย ต้นทุนผลิตภัณฑ์จะหมายถึงต้นทุน การซื้อสินค้าสำเร็จรูปมาไว้จำหน่าย และสำหรับธุรกิจบริการจะไม่มีต้นทุนผลิตภัณฑ์ เนื่องจากเป็นการผลิตบริการจึงไม่มีสินค้าสำเร็จรูปไว้จำหน่าย

การคำนวณต้นทุนผลิตภัณฑ์และต้นทุนขายของธุรกิจอุตสาหกรรมนั้น สามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ต้นทุนการผลิตในระหว่างงวด} &= \text{วัตถุดิบทางตรง} + \text{แรงงานทางตรง} + \text{ค่าใช้จ่ายการผลิต} \\ \text{ต้นทุนการผลิตสินค้าสำเร็จรูป} &= \text{งานระหว่างทำต้นงวด} + \text{ต้นทุนการผลิต} \\ &\quad \text{ในระหว่างงวด} - \text{งานระหว่างทำปลายงวด} \\ \text{ต้นทุนขาย} &= \text{สินค้าสำเร็จรูปต้นงวด} + \text{ต้นทุนการผลิตสินค้าสำเร็จรูป} \\ &\quad - \text{สินค้าสำเร็จรูปปลายงวด} \end{aligned}$$

สำหรับธุรกิจพาณิชย์กรรมนั้น ต้นทุนผลิตภัณฑ์จะเท่ากับต้นทุนที่ซื้อสินค้าสำเร็จรูปมา จำหน่าย จึงไม่มีการคำนวณหาต้นทุนการผลิตสินค้าสำเร็จรูป จะมีเพียงการคำนวณหาต้นทุนขายเท่านั้น ดังนี้

$$\text{ต้นทุนขาย} = \text{สินค้าสำเร็จรูปต้นงวด} + \text{ซื้อ} - \text{สินค้าสำเร็จรูปปลายงวด}$$

2.2 ต้นทุนตามงวดเวลา (Period Costs)

ต้นทุนตามงวดเวลา หมายถึง ต้นทุนอื่นๆ ที่มีใช้ต้นทุนผลิตภัณฑ์หรือต้นทุนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิต เป็นต้นทุนที่เกิดขึ้นภายในงวดเวลาหนึ่งๆ ซึ่งจะบันทึกเป็นค่าใช้จ่ายในงวดบัญชีที่เกิดรายการ ขึ้นเพื่อหักกับรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีเดียวกัน ต้นทุนตามงวดเวลา ได้แก่ ค่าใช้จ่ายการขายและ ค่าใช้จ่ายการบริหารทั้งหมด